

Ивана Марковић
студент мастер студија
Правног факултета у Београду

ЕВРОПСКО КРИВИЧНО ПРАВО? ПОВОДОМ КЊИГЕ „КРИВИЧНО ПРАВО ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ – ЗБИРКА ПРОПИСА“

Приређивачи Martin Wasmeier и Angelika Möhlig
(друго издање, Nomos-Gesetze, Baden-Baden, 2008, 450 стр.)¹

Европска унија, ширећи свој политички и економски утицај, неминовно оставља трага и на област права, те тако није остало нетакнуто ни кривично право, како материјално, тако и процесно, иако је то традиционално домен резервисан за домаће законодавне органе.² Запажа се један, сликовито речено, тренд „европеизације“ кривичних законодавстава.³ Пред правницима се сада налази мноштво прописа Европске уније који у већој или мањој мери регулишу ову област, а који су несистематизовани, расподељени у разним правним актима, различите правне снаге. Број уџбеника и монографија из „кривичног права Европске уније“ је, у поређењу са

---

1 Strafrecht der Europäischen Union, 2. Auflage, Herausgegeben und mit Erläuterungen versehen von Martin Wasmeier und Angelika Möhlig.

2 На овом месту ваља поменути интересантно запажање prof. Ambos-а који констатује да се кривична права европских земаља толико разликују да не постоји чак ни сагласност око општег појма кривичног дела у општем делу, или око убиства и крађе у посебном делу. Kai Ambos, Is the Development of a Common Substantive Criminal Law for Europe Possible? Somme Preliminary Reflections, Maastricht Journal of European and Comparative Law, vol. 12, Number 2, 2005, стр. 173–191.

3 Зоран Стојановић, Кривично право – општи део, 14. измењено издање, Београд, 2007, стр. 47

бројем публикација из других правних области, још увек занемарљив,⁴ а коментари, чланци⁵ и збирке прописа су тек почели да се појављују.⁶ Но, упркос почетној уздржаности, проузрокованој између осталог и нејединством око питања да ли кривично право Европске уније као такво уопште постоји (или је ипак део националних законодавстава и не треба да буде регулисано од стране органа Уније), аката из ове „области“ је све више, те постоји потреба за њиховим сакупљањем и систематизацијом, а збирка прописа која ће бити приказана у овом тексту представља управо један целовит покушај истог.

У овом другом, актуелизованом и измењеном издању, на 450 страница су представљени важећи прописи из области кривичног права, донети до 1. јануара 2008. године. Окосницу чини законодавство Европске уније, а обрађени су и споразуми Савета Европе и други међународни уговори, у оној мери у којој се правни прописи ЕУ ослањају на њих. Да би се удовољило захтеву свеобухватности, узети су у обзир и могући правци развитка ове „младе“ материје, као и правни прописи који у време штампања овог издања збирке текстова нису били усвојени од стране Савета ЕУ, а све то, како у предговору

- 4 Први озбиљнији и обимнији рад на ову тему представља монографија Helmut-a Satzger-a, *Die Europäisierung des Strafrechts. Eine Untersuchung zum Einfluß des Europäischen Gemeinschaftsrechts auf das deutsche Strafrecht*, Köln, Heymanns. 2001. 766 стр.; даље Bernd Hecker, *Europäisches Strafrecht*, Berlin – Heidelberg, 2005.
- 5 Gerhard Dannecker, *Strafrecht in der Europäischen Gemeinschaft*, in: *Juristenzeitung*, 51. Jahrgang, 20. September 1996; Jörg Eisele, *Einflußnahme auf nationales Strafrecht durch Richtlinienggebung der EG*, in: *Juristenzeitung*, 56. Jahrgang, 7. Dezember 2001; *Die Europäisierung der Strafverfolgung – Rechtstaatliche Voraussetzungen, Grenzen und Alternativen*, Beiträge von der Außerordentlichen Tagung der deutschsprachigen Strafrechtlehrer, 7. und 8. 11. 2003 in Dresden, in: *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, Berlin, 116. Band, Heft 2, 2004.
- 6 Један од ретких који се у нашој науци бави овом тематиком јесте проф. Зоран Стојановић. Он је мишљења да „ (...) међусобни утицај европских земаља није знатно већи него што је био у протекла два века када су коришћење упоредно-правног метода, као и наука кривичног права допринели извесном уједначавању кривичног законодавства појединих европских земаља“, те да се кривична права европских земаља и даље значајно разликују, тако да о једном супранационалном, изворном европском кривичном праву не може бити речи, *op. cit.* Карактер супранационалног права му одриче и prof. Bernd Hecker, иначе заговорник идеје о постојању европског кривичног права. Bernd Hecker, *Europäisches Strafrecht*, Berlin – Heidelberg, 2005.

наводе приређивачи Martin Wasmeier⁷ и Angelika Möhlig,⁸ у виду претходних напомена, упућивања и објашњења, у оној мери у којој се показала потреба за тим.

Обимна и разноврсна грађа је изложена прегледно и јасно, идући од општег ка посебном, наводећи само оне делове акта који се директно или индиректно односе на материју кривичног права. Након детаљног увода, који приказује настанак, развој и специфичности трећег стуба ЕУ, те разграничава надлежности првог и трећег стуба, и даје опис садржине и полазних основа кривичног права ЕУ, следе уговори ЕУ, тј. примарно право, потом основна права и општа правна начела, организационо право, прописи из области правне помоћи, одредбе о међусобном признању одлука о заплени имовине и одузимању предмета кривичних дела, одредбе о лишењу слободе и предаји особа – Европски налог за хапшење, затим прописи о помоћи при извршењу и о међусобном признању одлука, да би се након тога прешло на одредбе материјалноправне природе, тј. прописе о одређеним деликтима. На крају, представљени су остали прописи који се нису дали подвести под неки од поменутих наслова. Судећи по броју страница, може се рећи да је блага предност дата процесном у односу на материјално право.

У уводу (стр. 11–19) на почетку уопштено се говори о томе да збирка обухвата важеће правне прописе једне правне области у зачетку – кривичног права Европске уније – које се осамосталило у односу на међународно кривично право и које се развило у оквиру тзв. трећег стуба Европске уније „полицијске и правосудне сарадње у кривичним предметима“. За његово јачање је заслужан Уговор из Амстердама из 1997. године који је ову област снабдео сопственим правним инструментима. У наставку следи опис развоја кривичног права ЕУ, које су на почетку чиниле само међународна правна помоћ и екстрадиција, углавном базиране на актима Савета Европе, да би преко појачане сарадње мале групе земаља Шенгенског споразума дошло до потписивања горепоменутог Амстердамског уговора и пратећег протокола. Они сада чине тзв. шенгенски корпус, који је у потпуности интегрисан у правни систем Европске уније и као такав важи на њеној целокупној територији. Захваљујући осамостаљивању

7   Заменик шефа одсека у DG Justice, Freedom and Security (Генерална дирекција: Правда, слобода и безбедност).

8   Јавни тужилац (Eurojust) правна служба.

ове области и увођењу једнообразних, на целом подручју ЕУ важећих прописа, уместо конгломерата непрегледних националних, билатералних и мултилатералних правних аката, дошло се до жељеног убрзања и поједностављења сарадње између земаља чланица, као и отварања нових перспектива за садржински другачију, интензивнију сарадњу у будућности. Посебно се истиче значај нових правних инструмената, тзв. одлука и оквирних одлука, које, за разлику од инструмената међународног јавног права, не захтевају ратификацију, већ могу у било ком тренутку који одреди Савет ЕУ, па чак и одмах након доношења, да ступе на снагу.

Управо појашњењем правне природе оквирних одлука започиње наредни део увода који носи назив „Специфичности трећег стуба“. Оне се, наиме, приближавају уредбама, у смислу да теже приближавању националних законодавстава, али ипак немају непосредно дејство, већ се морају националним прописом унети у домаће право, чиме је земљама чланицама дата извесна слобода у погледу имплементације. Постоји и могућност закључења међународних уговора у овим областима, и то после ступања на снагу Уговора из Амстердама, чак у убрзаној процедури, с обзиром на то да је довољно да половина држава чланица ратификује уговор.⁹ Ипак, ова могућност се ретко користи пошто и даље изискује доста времена, а доводи и до извесне правне несигурности за време трајања процеса ратификације.

Приређивачи даље наглашавају да се у односу на први стуб акти трећег стуба разликују и по органима који учествују у њиховом доношењу, као и по сâмом законодавном поступку. Наиме, оквирне одлуке се у Савету доносе једногласно. Улога Европског парламента се своди на саслушање, а право законодавне иницијативе, поред Европске комисије, имају и поједине земље чланице.¹⁰ Контрола од стране Европског суда правде је ограничена; тачније, његова надлежност у претходном поступку је умањена. Недостаје и ефикасан поступак контроле спровођења и једнообразне примене оквирних одлука, с обзиром на то да тужбу у случају повреде пред Судом правде могу да подигну само државе чланице, а не и институције на нивоу Европске уније.

9 Раније се захтевало да све државе то учине.

10 Уговор из Лисабона предвиђа решење по коме право законодавне иницијативе има барем једна четвртина удружених земаља чланица, а Европски парламент је укључен у поступак саодлучивања. Martin Wasmeier, *Stand und Perspektiven des EU-Strafrechts*, in: *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, 116. Band, 2004, Heft 2, Berlin, стр. 324.

Кривично право, судећи по свему напред наведеном, дакле, не спада у надлежност Европске заједнице, већ као тзв. трећи стуб представља „посебну политичку област Уније изван важења Уговора о оснивању Европске уније“. Одговор на питање да ли се поједине одредбе тог уговора ипак могу применити на кривично право дао је Европски суд, рекавши да ЕЗ може поједине чланице да обавезе на увођење кривичноправних санкција, ако се сматра да је њихова примена неопходна за потпуну делотворност права ЕЗ. Одређивање врсте и обима санкција остаје, пак, ван њене надлежности.

После ступања на снагу Уговора из Лисабона, очекује се својерсно утапање права из трећег стуба у право из првог стуба.¹¹ Прописи садржани у овој збирци би ипак задржали своју посебну правну природу, све до њихове замене, доношењем нових правних аката.

Концепт развоја кривичног права по први пут је био предмет разматрања на скупу шефова држава у финском Тампереу 1999. године. Тада се још увек полазило од концепта међудржавне сарадње, али се преко тзв. хашког програма и поједностављења и убрзања класичних поступака пружања међународноправне помоћи дошло до приближавања садржине и, посебно, међусобног признања, па самим тим и извршења кривичноправних одлука на подручју читаве Уније. Овај принцип је прве успехе забележио на пољу грађанског права, да би се у материји кривичног права по први пут искристалисао у одлуци о признању мера одузимања и заплене предмета имовине. Касније бива потврђен кроз „Европски налог за хапшење“ из 2001. године. Њиме се, како истичу приређивачи, омогућила фер и ефикасна сарадња, без системских промена националних правних система, с обзиром на то да је међусобно признање кривичноправних одредаба могуће само међу државама чији се правни системи не разликују превише.

11 Fritz Zeder у свом чланку „Strafende Gerechtigkeit – Auf dem Weg zu einem Strafrecht der EU?“ критикује ову тежњу Комисије за „сецкањем“ кривичног права и његовим преношењем у први стуб, пошто се тако, сматра он, кривично право своди на „анекс управног права“, и одузима му се могућност развитка на основу једног кохерентног концепта, док криминална политика ЕУ прети да постане „карикатура“ криминалних политика држава чланица. Fritz Zeder, Strafende Gerechtigkeit – Auf dem Weg zu einem Strafrecht der EU?, www.justiz.gv.at/_cms_upload/_docs/strafrecht_eu.pdf

Структура ове збирке прописа одражава хетерогеност циљева и стратегија, тако што започиње најопштијим извором права, тј. Уговором о Европској унији из 2003. године, познатијим као Уговор из Нице (стр. 21–43). У члану 2. се као циљ Уније између осталог помиње и „одржавање и даље развијање Уније као простора слободе, сигурности и права“. У наслову VI који носи назив „Одредбе о полицијској и правосудној сарадњи у кривичним предметима“, почев од члана 29, конкретније се објашњава шта се под тим подразумева и како та сарадња треба да изгледа. Као пример борбе против организованог и неорганизованог криминалитета наводи се борба против тероризма, трговине људима, кривичних дела против деце, нелегалне трговине дрогом и оружјем, давања и примања мита, преваре, а путем тешње сарадње полиција, царина, осталих надлежних институција, правосудних органа, као и приближавања кривичноправних одредби, кроз постепено одређивање минимума заједничких елемената бића кривичних дела и казни. Садржину наслова VI чине, поред наведених циљева сарадње, још и одредбе о полицијским мерама, Europol-у, правосудној сарадњи, поступању, контроли и тумачењу од стране судова, координационом одбору и др. Уговор о оснивању Европских заједница, са свега три одабрана прописа такође је нашао своје место у корпусу општих аката; исто као и пет протокола и изјаве уз уговоре (најбитнији су они о Шенгену, о укидању смртне казне и о минималним казнама).

У одељку под редним бројем два нашла су се основна права и општа правна начела (стр. 44–57); конкретно Повеља о основним правима, Шенгенски споразум о спровођењу: *ne bis in idem* и Европска конвенција о људским правима и основним слободама. Повеља о основним правима прокламована је 2000. године, а Уговором из Лисабона се она изричито прихвата. Иако није саставни део Уговора, она ипак поседује правну обавезност. Поред преамбуле, одабрана су и поглавља I („Достојанство човека“), II („Слободе“), III („Једнакост“), V („Грађанска права“), VI („Процесна права“), и VII („Опште одредбе“). Европска конвенција о људским правима и основним слободама из 1950. године, акт Савета Европе, дакле не Европске уније, од елементарног је значаја за заштиту људских права. У прилог томе говори и чињеница да су све земље чланице ЕУ уједно и чланице Савета Европе, те су ратификовале и ову конвенцију, а њено поштовање је предвиђено и Уговором о Европској унији.

У трећем одељку (стр. 58–107), састављачи збирке су се посветили организационом праву. У обзир су узете само установе на нивоу правосуђа, а изостављене су оне на нивоу полиције и администрације. Европска унија је, у циљу ближе сарадње између држава чланица, основала Eurojust и Европску правосудну мрежу, као и Европску мрежу контакт-центра за гоњење ратних злочинаца, која, додуше, не поседује формалну структуру (секретаријате, и сл.). Eurojust, основан 2002. године, са седиштем у Хагу, јесте европска правосудна институција која координира прекограничне кривичне поступке на нивоу ЕУ, као и сарадњу националних правосудних органа у домену борбе против организованог криминала (са посебним нагласком на борби против нелегалне трговине дрогом и оружјем, трговине људи, дечјој порнографији и прања новца), а подстиче и размену информација полицијских и правосудних органа земаља чланица. Свака од њих одређује по једног свог националног представника – јавног тужиоца, судију или полицијског службеника, који сви заједно чине колегијум. Активности Eurojust-а допуњује Европска правосудна мрежа. Основана 1998. године, она представља „мрежу контаката правосудних органа земаља чланица“, посебно у смислу олакшавања одвијања поступака пружања правне помоћи. За разлику од Eurojust-а, ЕПМ не поседује централну организациону структуру; надлежни службеници националних контакт-центра земаља чланица се само повремено састају у Генералном секретаријату Савета Европске уније. Размена судија-посредника и тужиоца-посредника, регулисана 1996. године доношењем заједничке мере ради поспешивања сарадње у кривичним, а по потреби и грађанскоправним предметима, посебно кроз успостављање директних контаката и размене информација и статистичких података, представља још један вид јачања веза и упознавања са правним системима осталих држава чланица. Европска мрежа контакт-центра за гоњење ратних злочинаца, основана 2002,¹² представља такође једну мрежу за неговање контаката и размену информација.

Поступак пружања правне помоћи обрађен је у четвртом одељку (стр. 108–184). Он је у ЕУ регулисан Уговором о правној помоћи из 2000. године са пратећим протоколом, као и Шенгенским уговором о спровођењу. Овај потоњи је настао након укидања граничних контрола и ратификован је од стране свих чланица ЕУ, са изузетком

12 Одлука Савета од 13. јуна 2002. године; 2002/494/ЈЛ.

Велике Британије и Ирске, на које се он скоро у целости ипак примењује. У прилогу се могу наћи још и Европски споразум о правној помоћи Савета Европе, као и додатни протокол уз Европски Споразум о правној помоћи (ЕУ).

Међусобном признању одлука о заплени имовине и одузимању предмета посвећен је пети одељак (стр. 185–219). Приређивачи збирке су три документа издвојили као релевантна: Оквирну одлуку Савета од 22. јула 2003. године о извршењу одлука о заплени предмета имовине или доказа у Европској унији;¹³ Оквирну одлуку Савета од 6. октобра 2006. године о поштовању основног принципа међусобног признања одлука о одузимању предмета¹⁴ и Оквирну одлуку Савета од 24. фебруара 2005. године о одузимању износа новчаних средстава, средстава извршења кривичних дела и предмета имовине добијених извршењем кривичних дела.¹⁵ Ова документа стварају обавезу за државе чланице да одлуке о заплени или одузимању предмета, донете од стране надлежне установе у једној земљи чланици, признају и изврше у својој земљи, без опсежне провере.

Одељак шести (стр. 220–248) посвећен је лишењу слободе и предаји лица – Европском налогу за хапшење, односно, прецизније речено, Оквирном споразуму Савета од 13. јуна 2002. године о Европском налогу за хапшење и поступку предаје лица између држава чланица.¹⁶ Првог јануара 2004. године је, до тада важећи поступак екстрадиције заснован на међународном јавном праву, замењен једноставнијим, а самим тим и бржим поступком предаје лица – Европским налогом за хапшење.¹⁷ Тиме је учињен један значајан корак ка поштовању принципа међусобног признања одлука у кривичним предметима. Полази се од тога да у основи сваки судски налог за хапшење, издат у једној земљи чланици, а уз поштовање одређених минималних захтева, важи, без посебне контроле садржаја, и у свакој другој земљи чланици. Међународноправни споразуми у овој материји, напред поменути, остају да важе у односима са земљама које нису чланице ЕУ, као и у случају да је примена овог Оквирног споразума временски ограничена.

13 2003/577/ЈЛ.

14 2006/783/ЈЛ.

15 2005/212/ЈЛ.

16 2002/584/ЈЛ.

17 Формулар Европског налога за хапшење је одштампан на крају одељка.

Горепоменути принцип реципрочног признања одлука у кривичним стварима односи се и на тематску целину седмог по реду одељка – помоћ при извршењу и међусобно признање одлука (стр. 249–272). Правна документа ЕУ из ове области су била ратификована од стране врло малог броја држава, те се поступак извршења до сада углавном ослањао на Споразум Савета Европе о предаји осуђених лица (1983. година).¹⁸ Развој ове области постао је видљив доношењем Оквирне одлуке Савета од 24. фебруара 2005. године о примени основног принципа међусобног признања новчаних казни,¹⁹ који је први документ у коме се налаже обавеза поштовања конкретно једне одлуке из кривичноправне области.

Осми одељак збирке посвећен је прописима материјалноправне природе (стр. 273–424). Савет министара ЕУ је у последње време усвојио знатан број правних аката у циљу приближавања националних законодавстава. Ради се махом о одредбама које одређују минимум услова који морају бити испуњени да би се могло говорити о кажњивом понашању, тачније одређени су елементи бића кривичног дела, као и посебни минимум казне. Одредбе о меродавном праву, о санкцијама за правна лица, правној помоћи и екстрадицији, такође се могу наћи у већини ових аката. Не треба изгубити из вида да се овде ради само о минималним пропозицијама, а да су државе слободне да пропишу строжије стандарде. Одељак је подељен на 13 делова, а сваки од њих се бави најмање једним кривичним делом.

У првом делу су описана кривична дела против буџета ЕУ.²⁰ Она су уједно и најважнија, што се види не само из чињенице да се њима започиње излагање на ову тему, као и да су у релевантне правне изворе уврштена чак четири документа, већ и по томе што је законодавна активност у „посебном делу“ започета управо овим деликтима.²¹ Ваља поменути и надлежност OLAF-а (Европске службе за борбу против превара), чије истражне радње могу да буду узете у обзир и

18 Допуњену члановима 67. до 69. Шенгенског споразума о спровођењу.

19 2005/214/ЈЛ.

20 Године 1997. је објављен „Corpus Juris“ – студија европских професора кривичног права, која се у највећој мери бавила деликтима против финансијских интереса Заједнице. Но, чак ни измењено и допуњено издање из 2000. године није „заживело“.

21 Године 1995. је потписан споразум о заштити буџета ЕУ од преваре у погледу субвенција и доприноса, а ступио је на снагу седам година касније.

приликом кривичног гоњења. С циљем заштите финансијских интереса Заједнице, а имајући у виду да се кривично дело преваре у вези са приходима и расходима Заједнице врло често извршава у организованој форми и уз сарадњу учинилаца из више држава чланица, Савет ЕУ сматра да ће се томе најбоље стати на пут уз прописивање једне јединствене дефиниције тог кривичног дела, као и уз одређивање минималних казни, које у посебном тешким случајевима иду и до казне лишења слободе.²² Опис бића кривичног дела је дат у члану 1, а у даљим члановима се наводи да су саизвршилаштво, подстрекавање и покушај кажњиви, као и да минимални износ тешке преваре, који одређује свака држава чланица за себе, не сме да премаше 50.000 €. Кривичноправна одговорност лица на руководећим положајима у привредним друштвима, меродавно право, екстрадиција и гоњење, сарадња, поштовање принципа *ne bis in idem* и надлежност у случају спора регулисани су у даљим одредбама.

Допуну горепоменутог споразума чини протокол о давању и примању мита из 1996. године, а имајући у виду да национални прописи често занемарују чињеницу да се као извршиоци ових кривичних дела појављају поред националних, још и службена лица Европске заједнице, као и службена лица из других земаља чланица. Тако је већ на почетку дата дефиниција ових појмова, те опис кривичних дела примања и давања мита. Следе одредбе о санкцијама, меродавном праву, надлежности, приступању, резервама, као и изјаве појединих земаља чланица у форми прилога.

22 Опис бића кривичног дела је дат већ у члану 1. и њега чине: а) у вези са издацима свако умишљајно чињење или нечињење у погледу – коришћења или подношења погрешних, нетачних или непотпуних изјава или докумената, а које као последицу имају да се средства из свеукупног буџета Европских заједница или из буџета којима управља Европска заједница, или којима се управља по њиховом налогу противправно прибаве или задрже; – прећутање информације уз повреду специфичне обавезе са истом последицом; – злоупотреба ових средстава у друге сврхе, а не за оне за које су првобитно одобрена б) у вези са приходима свако умишљајно чињење или нечињење у погледу коришћења или подношења погрешних, нетачних или непотпуних изјава или докумената, а које као последицу имају да се средства из свеукупног буџета Европских заједница или из буџета којима управља Европска заједница, или којима се управља по њиховом налогу противправно умање; – прећуткивање информације уз повреду специфичне обавезе са истом последицом; злоупотреба предности добијене на правно дозвољен начин.

Целину заокружују протокол о тумачењу поменутог споразума, као и протокол о прању новца, који још увек није ратификован од стране свих држава чланица ЕУ. У њему се, између осталог, налазе одредбе о одговорности правних лица, заплени предмета извршења, као и користи добијене извршењем кривичног дела, о одговорности Европске комисије за заштиту података, вануговорној одговорности и судској контроли.

У осми одељак су даље уврштени: Заједничка мера о кажњивости учествовања у злочиначком удруживању,²³ Оквирна одлука о фалсификовању новца и борби против фалсификовања кованог новца (са прилогом), Оквирна одлука о борби против преваре и фалсификовања безготовинских средстава плаћања,²⁴ Споразум о борби против корупције у јавном сектору и Оквирна одлука о борби против корупције у приватном сектору.²⁵ Што се Оквирне одлуке о прању новца и откривању, замрзавању, заплени и одузимању предмета извршења и користи добијених кривичним делом²⁶ тиче, она је заснована на Споразуму Савета Европе из 1990. године.²⁷ Обавеза поштовања одредби произлази управо из овог споразума, а не из Оквирне одлуке, с обзиром на то да она у већини држава чланица још увек није имплементирана.

Борба против тероризма је последњих година проглашена једним од главних циљева глобалне политике, те тако није заобишла ни Европску унију. Два најбитнија правна акта из ове области су Оквирна одлука о борби против тероризма од 13. јуна 2002. године²⁸, којом се усаглашавају материјална права, као и Одлука Савета о размени информација и сарадњи у погледу кривичних дела тероризма од 20. септембра 2005. године,²⁹ која инсистира на појачаној сарадњи, како између држава чланица, тако и са Eurojust-ом и Europol-ом.

23 Априла 28, 2006. године је Савет остварио политички договор око доношења Оквирне одлуке у овој ствари која би заменила заједничку меру и довела до даље хармонизације прописа у овој области, али ова одлука још није донета; 98/733/ЈЛ.

24 2001/413/ЈЛ.

25 2003/568/ЈЛ.

26 2001/500/ЈЛ.

27 Споразум Савета Европе је одштампан као прилог у наставку текста.

28 2002/475/ЈЛ.

29 2005/671/ЈЛ.

У осмом делу одељка налазе се Оквирна одлука Савета о борби против трговине људима од 19. јула 2002. године³⁰ и Оквирна одлука Савета о борби против сексуалног искоришћавања деце и деце порнографије од 22. децембра 2003. године.³¹

Кријумчарење људи је тема деветог дела осмог одељка. Овде је подела надлежности између Европске уније и Европске заједнице видљива већ из чињенице да је помагање при недозвољеном уласку у земљу и транзиту, као и недозвољеном боравку уређено директивом,³² док су кривичноправне последице регулисане посебном оквирном одлуком.³³

Трговина дрогом³⁴ и компјутерски криминалитет³⁵ регулисани су оквирним одлукама и чине десети, односно једанаести део осмог одељка, док су расизам и непријатељство према странцима предмет једне заједничке мере.³⁶

Тринаести, и уједно последњи део осмог одељка, посвећен је кривичним прописима о заштити животне средине. Савет је 2003. године донео Оквирну одлуку о заштити животне средине путем кривичноправних прописа, која је, међутим, после тужбе Европске комисије 2005. године проглашена ништавом од стране Европског суда, будући да је знатан део одредби потпадао под надлежност Европске заједнице, тј. првог стуба. Предлог једне такве директиве је Комисија већ 2001. године израдила, међутим, још увек се чека њено усвајање. Године 2005. су донете директива и оквирна одлука о заштити мора, од којих је, након још једне тужбе Европске комисије, остала на снази само директива. Суд је у својој одлуци констатовао да одредбе о врсти и мери кривичноправних санкција спадају у надлежност трећег стуба. Управо то Упутство Савета о загађивању мора од стране бродова и о одређивању евентуалних санкција је укључено у збирку прописа.³⁷

Последњи, девети одељак (стр. 425–445) садржи акте који се ни су могли подвести под неки од претходних наслова. Оквирна одлука

30 2002/629/JI.

31 2004/68/JI.

32 2002/90/EG.

33 2002/946/JI.

34 2004/757/JI.

35 2005/222/JI.

36 96/443/JI.

37 2005/35/EG.

о положају жртве у кривичном поступку³⁸ за циљ има поправљање положаја жртве пре, за време и после поступка, као и њену појачану правну заштиту, независно од тога у којој држави чланица се она налази. Програм финансијске подршке „Кривично правосуђе“³⁹ за период од 2007. до 2013. године, као део генералног програма „Основна права и правосуђе“ и Одлука Савета о размени информација из казних евиденција⁴⁰ заокружују ову хетерогену целину.

У ситуацији када још не постоји ни сагласност око постојања или непостојања, а камоли сагласност о природи „кривичног права ЕУ“, врло је осетљиво питање како приступити научној обради ове материје, а не прејудуцирати при том исход расправе на ту тему. Martin Wasmeier и Angelika Möhlig су се потрудили да из мноштва правних прописа једне овако комплексне и непрегледне материје одаберу само одређене релевантне одредбе, без непотребног штампања целокупних текстова тамо где они нису били неопходни, систематизују их, повежу, заокруже и, где је то имало смисла, додају објашњења и упућивања, трудећи се при том да не намећу своје мишљење и тако једној збирци прописа која тек треба да служи као основа за даља разматрања и дискусије на ту тему, не одузму неутралност. Похвално је што се нису ограничили на акте Европске уније, већ су узели у обзир и, може се рећи, претече истих, тј. акте Савета Европе. Отежавајућу околност је представљала чињеница да се овде не ради само о кривичном праву, материјалном и процесном већ се задире и у поље уставног права, криминологије и кривичноправне догматике, како је то већ приметио Franz von Liszt,⁴¹ а све то треба обрадити и поставити на своје место у оквиру које је дало европско право, при том опет не кршећи национална права држава чланица.

Збирку прописа би обогатио један мало дужи и свеобухватнији увод који би читаоце, посебно оне који се по први пут сусрећу са овом материјом, боље припремио и олакшао им разумевање контекста у ком ове одредбе настају и развијају се. Даље, требало би јасније назначити који су прописи сада на снази, чије се усвајање

38 2001/220/ЈЛ.

39 2007/126/ЈЛ.

40 2005/876/ЈЛ.

41 Gerhard Dannecker, Strafrecht in der Europäischen Gemeinschaft, in: Juristenzeitung, 51. Jahrgang, 20. September 1996, стр. 880.

тек очекује, као и шта им је претходило. Тексту недостаје и врло битна напомена о расправама на тему постојања, дефиниције, обима и природе „кривичног права ЕУ“, без, наравно, дубљег задирања у саму дискусију. То је уједно и главна замерка на иначе одличну збирку прописа. Но, имајући у виду да је „кривично право Европске уније“ тек у последње време доспело у жижу интересовања стручне јавности, практичара и научника, временом се очекује више критичких осврта на ту тему, за шта ће управо та збирка прописа послужити као добра основа.